

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Nyyti ry pitää tärkeänä, että tavoitteen sisällössä tunnistetaan korkeakoulujen rooli yhteiskunnan uudistajina ja sivistyksen edistäjinä. Yhtä lailla olisi syytä kirjata samaan yhteyteen auki valtion vahva rooli sivistystehtävän mahdollistajana mm. riittävien julkisten resurssien takaamisen kautta varhaiskasvatuksesta korkeakouluun saakka.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Nyyti ry kiittää häirinnän, painostuksen ja epäasiallisen vaikuttamisen ehkäisyn ja puuttumisen huomioinnista, sillä sillä on merkittäviä vaikutuksia korkeakoulu yhteisöjen hyvinvointiin. Monissa korkeakouluissa on jo tehty toimia epäasiallisen toiminnan kitkemiseksi, mutta matkaa on vielä. Epäasiallista toimintaa kohdistuu kuitenkin korkeakoulu yhteisöjen jäseniin myös korkeakoulujen ulkopuolella ja ulkopuolelta, ja sen kitkemiseen tarvitaan laajempia yhteiskunnallisia toimia, kuten lainsäädännöllisiä muutoksia.

Nyyti ry näkee, että toimenpiteiden puolelle olisi tärkeää lisätä toimiä tutkitun tiedon systemaattisemmasta hyödyntämisestä päätöksenteossa. Esimerkiksi koulutusjärjestelmän muutoksia koskevassa päätöksenteossa olisi syytä toteuttaa tutkimustietoon perustuva

mielenterveysvaikutusten ennakoarviointi, sillä koulutuksen saralla tehtävillä päätöksillä on merkittäviä vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Nyyti ry kiittää tavoiteosion kirjausta ”Toimiva ja kannustava koulutusjärjestelmä antaa vahvat eväät korkeakouluopintoihin taustasta ja lähtökohdista riippumatta. Korkeakoulutus on saavutettavaa kaikille.” Korostamme, että saavutettavuuden kulmakivenä on korkeakoulutuksen maksuttomuus, josta on elintärkeää pitää kiinni vähintään nykyisellä tasolla. Vision kirjaus ”[y]hteiskunta antaa jokaiselle suomalaiselle lupauksen maksuttomasta korkeakoulututkinnosta” on tärkeä, mutta jättää kuitenkin mahdollisuuden myös maksullisuuden lisäämiselle korkeakoulutuksessa, esimerkiksi toisen samantasoisien tutkinnon tai jopa kokonaisuudessaan ylemmän tutkinnon osalta. On ensiarvoisen tärkeää, että yhteiskunta antaa jatkossakin lupauksen maksuttomasta koulutuksesta maisteriin ja tohtoriin asti, eikä rajaa uudelleen kouluttautumisen mahdollisuuksia lisäämällä maksullisuutta myöskään toisen samantasoisien tutkinnon kohdalla. Esitämme edellä mainitun virkkeen muuttamista muotoon ”Yhteiskunta antaa jokaiselle lupauksen maksuttomasta koulutuksesta varhaiskasvatuksesta korkeakouluun.”

Korkeakoulutuksen onnistumisen kannalta on keskeistä, mitä alemmilla koulutusasteilla tapahtuu ja millaisilla valmiuksilla opiskelijat saapuvat korkeakouluun. Jotta koulutus voisi kuulua kaikille, tarvitaan kiinnittäviä toimia, valmiuksien ja opiskelukyvyn vahvistamista sekä riittäviä resursseja myös peruskoulussa ja toisella asteella.

Nuorten priorisointi on tärkeää ja perusteltua, mutta on syytä kiinnittää huomiota saavuttaviin koulutusmahdollisuuksiin myös sellaisten aikuisten osalta, joilla ei vielä ole korkeakoulututkintoa.

Nyyti ry näkee, että tavoite koulutustason nostosta 60 prosenttiin olisi syytä nostaa toimenpidesiosta tavoiteosion puolelle.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Koulutustason nosto 60 prosenttiin on kunnianhimoinen tavoite, johon pääsemiseksi tarvitaan laajempia toimenpiteitä kuin visioluonnokseen on nyt kirjattu. Tutkintokoulutuksen maksuttomuus

on koulutustason noston kannalta avainasemassa. Lisäksi Nyyti ry kiinnittää huomiota erityisesti kahteen asiaan: opiskelijoiden sosiaaliturvaan sekä opiskelijoiden ja laajemmin korkeakoulu yhteisöjen hyvinvoinnin merkitykseen tavoitteen saavuttamisen edellytyksinä.

Opiskelijoiden sosiaaliturva ei nykyisellään mahdollista täysipäiväistä opintoihin keskittymistä. Opiskelijat ovat ripeän opiskelutahdin ja välttämättömän toimeentulon takaamisen ristipaineessa, kun toisaalta korkeakoulujen rahoitusmalli ohjaa valmistumaan mahdollisimman nopeasti, mutta opintorahan ja opintotuen asumislisän yhteenlaskettu matala taso pakottavat joko työskentelemään täysipäiväisiksi tarkoitettujen opintojen ohella tai velkaantumaan välttämättömien elinkustannusten kattamiseksi. Yhdistelmä on monille kuormittava. Opintojen edistämisen paineet ja toimeentulon niukkuus ja epävarmuus näkyvät niin tutkimustuloksissa (mm. Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus, Nuorisobarometri) kuin Nyyti ry:n opiskelijoiden parissa tekemässä kohtaavassa työssä. Nyyti ry kannattaa Nuorisola ry:n lausunnossa mainittuja toimenpide-ehdotuksia ja näkee niiden osaltaan edistävän opiskelijoiden hyvinvointia ja mielenterveyttä.

Hyvä mielenterveys ja laajasti ymmärretty hyvinvointi ovat opiskelukyvyyn kulmakiviä. Opiskelukyky taas mahdollistaa opintojen edistämisen, ja on toisaalta myös tulevaisuuden työkykyä. Opiskelijoiden ja laajemmin korkeakoulu yhteisöjen hyvinvointi ja sen systemaattinen tukeminen onkin ymmärrettävä vision tavoitteiden saavuttamisen keskeisenä edellytyksenä. Visiossa mainitaan hyvinvointi ja osa eri osioiden toimenpiteistä (esim. kiinnittyminen opintoihin, ohjauksen viitekehys) selvästi vahvistavat hyvinvointia, mutta kokonaisvaltaisempaa huomiointia kaivattaisiin erityisesti opiskelijoiden moninaisten tilanteiden, moninaistuvien taustojen ja monikriisin keskellä elämisen kannalta.

Nyyti ry näkee, että opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemisen kannalta olisi tärkeää huomioida visiossa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö YTHS:n lakisääteinen rooli säätiön jättämän lausunnon mukaisesti.

Nyyti ry ei kannata tavoitteellisen suoritusajan säätämistä tohtorintutkintoihin, sillä se johtaisi näkemyksemme mukaan epätarkoituksenmukaiseen tehostamiseen jo valmiiksi varsin epävarmassa ja paineistetussa tilanteessa toimivien väitöskirjatutkijoiden osalta.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

-

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

-

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Nyyti ry pitää hyvänä, että korkeakoulujen julkinen perusrahoitus on noteerattu tavoitekohdassa. Perusrahoituksen vakaus, pitkäjänteisyys ja ennakoitavuus sekä sen tason pysyminen kulukehityksen mukana on ensisijaisen tärkeää laadukkaana koulutuksen, korkeakoulu yhteisöjen hyvinvoinnin ja Suomen menestyksen takaajana. Tavoiteosioon olisi syytä kirjata perusrahoituksen tason säilyttäminen tai jopa kasvattaminen. Tiedostamme, että velkajarrumaailmassa lisäpanostukset ovat vaikeita eikä nykyisen tason säilyttäminenkaan itsestäänselvyys, mutta tulevaisuuden haasteiden ratkaiseminen vaatii koulutuspanostuksia ja korkeaa osaamista, joka vaatii syntyäkseen riittävät resurssit.

Tavoitekohdassa mainitaan yksityisten rahoituslähteiden roolin vahvistaminen. Sikäli kun tällä voidaan tarkoittaa opiskelijoilta kerättäviä lukuvuosimaksuja, Nyyti ry vastustaa ajatusta jyrkästi. Tutkintokoulutuksen on oltava jatkossakin nykyisellä tavalla maksutonta opiskelijalle. Ehdotamme, että kohtaan lisätään tarkennus sitoutumisesta maksuttomaan koulutukseen.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpiteisiin on kirjattu, että OKM selvittää yksityisen rahoituksen monipuolista lisäämistä korkeakoulutuksessa ja tutkimuksessa laadun, kilpailukyvyn ja korkeakoulujärjestelmän taloudellisen kestävyuden vahvistamiseksi. Toimenpiteen yhteydessä on syytä tehdä selväksi, että visiossa sitoudutaan koulutuksen maksuttomuuteen, eikä yksityisellä rahoituksella tarkoiteta opiskelijoilta kerättäviä lukuvuosimaksuja.

Nyyti ry ehdottaa, että edellä mainitun toimenpiteen jatkoksi lisätään virke ”Koulutus on maksutonta varhaiskasvatuksesta korkeakouluun.”

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Nyyti ry näkee, että visio sivuuttaa opiskelijoiden elämään keskeisesti vaikuttavat tekijät, kuten opiskelijoiden sosiaaliturvan ja asumisen kysymykset sekä ristipaineen opintojen ripeästä edistämisestä ja toisaalta työssäkäynnin toimeentulon takaamiseksi ja opintojen yhdistämisen haasteet. Muun muassa nämä vaikuttavat olennaisesti opiskelijoiden hyvinvointiin, joka sinällään on huomioitu visiossa, mutta toistaiseksi turhan suppeasti ymmärrettynä. Visiossa olisi syytä kiinnittää huomiota opiskelijoiden tosiasiallisiin mahdollisuuksiin keskittyä opintoihin ja suorittaa tutkinto. Opiskelijan sosiaaliturvan riittävä taso ja ennakoitavuus edesauttavat opintoihin keskittymistä, tukevat opiskelukykyä ja mahdollistavat osaltaan koulutustason noston.

Opiskelijoiden hyvinvointia tukevat myös riittävästi resursoidut korkeakoulut, jotka pystyvät varmistamaan henkilöstön riittävyyden ja siten järkevän työmäärän niin tutkimus- ja opetushenkilökunnan kuin tukipalveluiden osalta. Kun henkilöstön hyvinvoinnista on mahdollista pitää huolta, on heillä myös paremmat mahdollisuudet tarjota ohjausta ja tukea opiskelijoiden hyvinvointia.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Nyyti ry näkee, että vision tilannekuvassa olisi aiheellista tunnistaa opiskelijoiden psyykkisen kuormittuneisuuden lisääntyminen. Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen

(2024) mukaan 29 prosenttia korkeakouluopiskelijoista on psyykkisesti kuormittuneita niin, että se on kliinisesti merkittävää. Psyykinen kuormittuneisuus on samassa aineistossa vielä yleisempää sellaisten opiskelijoiden joukossa, jotka kokevat toimeentulonsa erittäin niukaksi tai epävarmaksi: heistä 49 prosenttia on psyykkisesti kuormittuneita. Tämä korostaa opiskelijoiden toimeentulon merkitystä hyvinvoinnille, opiskelukyvyille ja koulutustason noston saavuttamiselle.

Mielenterveyden oireilua on paljon myös nuorempien nuorten keskuudessa. Kouluterveyskyselyn (2025) mukaan joka neljäs yläkouluikäinen kokee koulu-uupumusta ja joka kolmas yläkoulussa tai toisella asteella opiskeleva tyttö kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistusta. Sosiaalista ahdistuneisuutta kokee myös 34 prosenttia korkeakouluopiskelijoista. On oletettavaa, että nuorten mielenterveyden oireilu jatkuu varsin yleisenä myös vision kattaman ajanjakson aikana, ja sillä on väistämättä vaikutuksia koulutukseen hakeutumiseen ja koulutuksen läpäisyyn. Tueksi tarvitaan riittävät ohjausresurssit peruskoulusta korkeakouluun sekä toimiva yhteistyö oppilaitosten, opiskeluterveydenhuollon ja muiden lähiyhteisöjen toimijoiden kesken.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Nyyti ry:n näkemyksen mukaan korkeakouluvisioon on kirjattu monia oikeansuuntaisia asioita. Visiossa on kuitenkin kirjauksia, jotka ovat mielestämme liian löyhiä eivätkä ohjaa riittävän selkeästi. Osittain tämä lienee tarpeen, sillä toimintaympäristö on nopeasti muuttuvaa sorttia, mutta tiettyihin periaatteellisiin asioihin on pystyttävä sitoutumaan volatiilista ympäristöstä huolimatta. Erityisesti tutkintokoulutuksen maksuttomuudesta aina maisteriin ja tohtoriin asti on pidettävä kiinni, eikä suoritettavien maksuttomien tutkintojen lukumäärää pidä rajoittaa.

9. Muut kommentit

Nyyti ry toivoo parlamentaarista ja ylivaalikautista sitoutumista koulutuksen rahoitukseen varhaiskasvatuksesta korkeakouluun sekä opiskelijoiden sosiaaliturvan kehittämistä suuntaan, joka aidosti mahdollistaa opintoihin keskittymisen ilman velkaantumispakkoa.

Lisäksi kyseenalaistamme, huomioiko visio riittävässä määrin nuorten ja opiskelijoiden arjen todellisuuden ja yhteiskunnallisten tavoitteiden vaikutukset yksilötasolla. Vision kunnianhimoiset ja tehokkuutta korostavat tavoitteet niin koulutustason nostosta kuin nopeasta työelämäsiirtymästä asettuvat osaksi suorittamisen ja tehostamisen diskurssia, joka itsessään asettaa nuorille paineita ensi yrittämällä onnistumisesta. Stressi kerralla oikein valitsemisesta voi jopa käänteisesti vaikeuttaa vision tavoitteiden saavuttamista, mikäli paineet kasaantuvat hyvinvointia ja opiskelukykyä nakertaviksi tekijöiksi. Elämä sisältää väistämättä epäonnistumisia, eikä yksi valinta tai epäonnistuminen saa sulkea tulevaisuuden vaihtoehtoisia ovia.

Kaiken kaikkiaan Nyyti ry korostaa, että suorituskeskeisyydestä olisi syytä siirtyä kohti ihmis- ja sivistyskeskeisyyttä.

Lehtinen Sanni
Nyyti ry